

Nyhetsbrev

från

NAV- industrihistoria och arbetslivsmuseer i Väst

Nummer 2 Maj 2018

info@navivast.se

NAVs Nyhetsbrev Nr 2 2018

Välkommen att läsa NAVs andra Nyhetsbrev för 2018!

Första sidan illustreras med 2018 års NAV-karta. Den är i år utformad som en katalog på 36 sidor. Antalet museer är nu uppe i 148. Varje museum presenteras med text och bild. NAV-kartan kommer inom kort att distribueras till turistbyråer och museer.

Vi slår ett slag för Arbetlivsmuseernas dag som i år utspelar sig i Håverud i Dalsland lördagen 9 juni. Välkomna dit att presentera er verksamhet och locka besökare! Anmälan görs på NAVs hemsida.

Vidare rapporterar vi om årsmötet och presenterar den nya styrelsen. Vår avgående ordförande, Ingvar Axelsson, lämnar styrelsen med tankvärda ord och vår nye ordförande, Lars T Hansson, presenterar sig.

Två ganska olika medlemsmuseer presenteras i detta Nyhetsbrev: Bonadsmuseet i Stenstorp och Skandiamuseet i Lysekil.

När tågen inte längre stannar brukar stationen rivas. Men i Fåglavik utanför Herrljunga har den gamla stationen stått kvar och nu blivit statligt byggnadsminne.

Även det rörliga kulturarvet är i behov av lagskydd anser regeringen. Riksantikvarieämbetet har fått uppdraget att utreda lagskyddet för gamla järnvägs- och vägfordon, fartyg och luftfarkoster.

Skyltar är viktiga för att vi ska ta till oss kulturarvet. Ingvar Axelsson har läst om skyltarnas betydelse i tidskriften Bohusarvet och ordnat särtryck till den som önskar.

Virke som inte dög till byggnation men var för fint att elda med fick sin användning vid tillverkning av fisklådor. Läs Leif Brunnegårds artikel om fisklådstillverkning!

Läs om detta och lite till i vårt Nyhetsbrev!

REDAKTIONEN

Fotot på första sidan: Presenterar årets NAV-karta som har ett helt nytt utseende, med bilder från alla museer.

Kartan trycks i 18 000 exemplar. Nu börjar det hårda arbetet med att distribuera NAV-kartan till turistbyråer, NAVs medlemsmuseer med flera.

Foto: Per Rosén

Innehåll:

	sidan
Nyhetsbrevet Nr 2 2018	2
Innehåll	2
Notiser: NAV-medlemmar – kom till Håverud! m.m.	3
Nya NAV-kartan 2018	4
Arbetlivsmuseernas Dag 2018	5
NAVs årsmöte 2018	6
NAVs nya styrelse	6
Ingvar Axelsson – avgående ordförande	7
Lars T Hansson – ny ordförande i NAV	7
Ny NAV-medlem har 600 bonader	8
Föreningen L.Laurin 25 år 2018	9
Fåglaviks station blev byggnadsminne	10
Om skyltar i kulturlandskapet	11
Det rörliga kulturarvet	11
Fisklådstillverkning	12

Redaktion:

Elin Andersson	tel. 070- 977 92 61	e-post elin.andersson@navivast.se
Einar Brodin	tel. 070- 530 77 79	e-post einar.brodin@navivast.se
Ingvar Kronhamn	tel. 076- 881 08 85	e-post ingvar.kronhamn@navivast.se

Vi i redaktionen vet att alla medlemmar och museer har massor av intressant och underhållande material i sina gömmor.

Vi är tacksamma för alla synpunkter, ideer, och inte minst alla bidrag, text och bilder till nyhetsbrevet.

**Nästa nyhetsbrev utkommer i augusti 2018.
(Presstopp 2018-07-31)**

NAV - industrihistoria och arbetslivsmuseer i Väst

Box 15, S- 534 21 Vara
Org. nr. 80 24 61- 14 13
www.facebook.com/industriocharbetsliv.se

Tel: 072- 246 92 32
Bankgiro: 780- 73 65

E- post: info@navivast.se
Hemsida: www.navivast.se

NAV-medlemmar – kom till Håverud!

Fortfarande har ni möjlighet att anmäla er till Arbetslivsmuseernas dag - er egen dag - i Håverud lördagen den 9 juni 2018.

Tag chansen att visa upp er och ert besöksmål samt träffa kolleger från olika platser i regionen.

Ni får en utställningsplats gratis!

Mer information hittar ni på NAVs hemsida, www.navivast.se där ni också kan anmäla er.

Om ni har några frågor ring

Loic Manchec 070-640 21 06

Dag Legnesjö, 070-864 82 16

Mobila utställningsprodukter

Inför turistsäsongen fick ett flertal kulturarvsföreningar i april möjlighet att delta i en workshop på Innovatum om hur de kan utveckla sitt deltagande på mässor. En viktig del i workshopen var att få inspiration kring produkter och aktiviteter som levandegör besöksmålet även utanför museets väggar.

Workshopen var en del i det arbete om småskalig besöksnäring som Innovatum bedriver med ett antal ideella föreningar i Västra Götalandsregionen.

Läs mera: <https://www.innovatum.se/nyheter/mobila-produkter/>

ELIN SÖRENSON

Vänereskadern 2018

Fartygseskadern består av skutor och ångfartyg från västkusten och besöker flera orter utmed Vänerens kust.

I hamnarna blir det öppet skepp, prova på segling och massor med aktiviteter!

Eskadern kommer besöka följande hamnar:

Trollhättan/Vänersborg 30-31/7

Åmål 2-5 augusti (Åmål 375 år samt Old Ship Race)

Mariestad/Linköping 6-9 augusti

Trollhättan/Vänersborg 10 augusti

Göteborg 12 augusti

ELIN SÖRENSON

Dalslands kanal jubilerar

I år är det 150 år sedan det första fartyget färdades på den då nybyggda kanalen och Dalslands kanal jubilerar.

Jubileumsprogrammet är till brädden fyllt av aktiviteter och evenemang. Vi blickar tillbaka på åren som gått med utställningar och föredrag. Vi arrangerar tävlingar och lokala aktiviteter.

Jubileumsåret invigs i samband med Arbetslivsmuseernas dag i Håverud 9 juni och pågår till november.

Läs mera på;

<https://www.dalslandskanal.se/jubileumsprogram-2018>

ELIN SÖRENSON

Kulturarvsdagarna 2018

Varje år, andra helgen i september, arrangeras Kulturarvsdagarna. Temat för året är "att dela kulturarvet".

Datum: 7-9 september 2018.

Då äger hundratals aktiviteter rum över hela Sverige där såväl kulturmiljöer som kulturhistorisk intressanta byggnader och anläggningar står i fokus.

Alla är välkomna att delta under dessa dagar, såväl som arrangör som besökare!

Arrangörsförteckningen presenteras på Riksantikvarieämbetets hemsida. Samordnare är Riksantikvarieämbetet i samarbete med ArbetSam och Sveriges Hembygdsförbund.

Anmäl ert arrangemang på Riksantikvarieämbetets hemsida – och i NAVs evenemangskalender!

Ditt museum i Nyhetsbrevet!

NAV – industrihistoria och arbetslivsmuseer i Väst – inbjuder medlemsmuseerna att medverka i Nyhetsbrevet som kommer ut fyra gånger per år.

Under vinjetten "Vårt museum" är ni välkomna att presentera ert museum och er verksamhet. Text med bilder bör vara högst en sida

Välkommen med ert bidrag till kommande Nyhetsbrev!

Nästa Nyhetsbrev, nr 3 2018, kommer ut i augusti, manusstopp är 31 juli.

Adressen är info@navivast.se eller

NAV – industrihistoria och arbetslivsmuseer i Väst

Box 15

534 21 VARA

Efterlysning!

Som ni ser av artikeln på sidan 12 om tillverkning av fisklådor är det inte så många personer som i dag ägnar sig åt detta hantverk. Tillverkarna driver sin verksamhet i en andelsförening och har genom åren samlat en hel del dokumentation om sin verksamhet. Denna dokumentation vill tillverkarna nu lämna från sig.

Finns det någon person, något museum eller någon organisation som är intresserad av att överta/tillvarata denna dokumentation som annars riskerar att gå förlorad?

Intresserade kan höra av sig till Olof Johansson, tel 0322-66 10 12.

EINAR BRODIN

Spridning av Nyhetsbrevet och annan information

En uppmaning till alla de personer som inom varje medlemsförening står som mottagare till Nyhetsbrev och annan information från NAV:

Sprid dokumenten till övriga intresserade!

Nya NAV-kartan 2018

Kartan som visar vägen till levande historiska pärlor i Västra Götaland!

För att få plats med det ökande antalet medlemsmuseer är den nya NAV-kartan i år ett häfte på 36 sidor. I årets NAV-karta finns 148 spännande arbetslivsmuseer i Västra Götaland.

NAV-kartan har funnits sedan 2010. I år har den fått nytt format som är större, bättre och mer lättläst. Det finns även en bild från varje arbetslivsmuseum.

Nytt för i år är även uppdelningen i fyra områden: Fyrbodalen, Göteborg, Sjuhärad och Skaraborg. Varje område har egen karta med numrerade besöksmål.

Museerna står därefter i nummerordning med informationstext, kontaktuppgifter, symboler och bild. Ett register gör det möjligt att hitta ett visst museum.

Det ska vara enkelt att besöka arbetslivsmuseerna. Symboler och informationstext ger en föreställning om vad besökarna kan förvänta sig vid museibesöket.

Arbetslivsmuseer kan se väldigt olika ut men de visar alltid hur det var förr i tiden. De visar äldre arbetsplatser med arbetsmetoder, arbetsmiljö och redskap.

På ett arbetslivsmuseum görs historien levande, ibland med hjälp av maskiner, hantverk och metoder som ofta är flera hundra år gamla.

Många arbetslivsmuseer drivs ideellt av mindre föreningar eller enskilda personer utan andra bidrag för sin verksamhet än eventuella entréavgifter och souvenirförsäljning. Besökarna hjälper till att bevara det gemensamma kulturarvet.

Den digitala NAV-kartan

På NAVs hemsida finns möjlighet att uppdatera informationen om arbetslivsmuseerna i Västra Götaland. Med hjälp av Google Maps får man en vägbeskrivning till besöksmålet i datorn, plattan eller mobilen.

Innehållet i NAV-kartan bygger på uppgifter lämnade av museerna. För medlemmarna i NAV är det viktigt att informationen ger en korrekt bild.

Håll uppgifterna aktuella!

För att uppgifterna i NAV-kartan och på NAVs hemsida är riktiga är det viktigt att meddela förändringar till NAV. Det kan gälla informationstext och kontaktuppgifterna, e-post och web-adress.

Gå in på NAVs hemsida, under Medlemssidor finns Uppdatera NAV-kartan. Fyll i blanketten och skicka till NAV. För att komma med på NAV-kartan 2019 behöver vi uppgifterna senast 28 januari 2019.

Lägg gärna in egna evenemang på NAVs hemsida under "Evenemangskalendern"

Framsidan av 2018 års NAV-karta har ett collage av arbetslivsmuseer som symboliserar mångfalden.

Sprid NAV-kartan!

Hjälp till att sprida NAV-kartan! Det är i första hand styrelsen i NAV som distribuerar kartan till turistbyråer och arbetslivsmuseer. I år gör vi även försök till träffar där man kan hämta kartan och samtidigt träffa representanter för NAV.

Dessa blir på Logårdens museum i Odensåker 17 maj kl 17 och på Remfabriken i Göteborg 23 maj kl 17. NAV bjuder på kaffe och lämnar information.

Men medlemmar och museer i NAV kan också själva sprida NAV-kartan. Museerna har ofta ett begränsat öppethållande och då är det bra om kartan går att få lokalt på exempelvis ett bibliotek, en bensinstation eller annan verksamhet. Bara fantasin sätter gränser!

INGVAR KRONHAMN

ARBETSLIVSMUSEERNAS DAG

HÅVERUD 9 JUNI 2018

Kl. 10.00 - 16.00

Välkommen till en härlig upptäckardag för hela familjen
utställare - hantverk - udda båtar - föredrag - musik
barnaktiviteter - matupplevelser - gratis inträde

Utställare:

- ♦ Dalérmuseet ♦ Dalslands Fornminnes- och Hembygdsförbund ♦ Föreningen Göteborgs Remfabrik ♦ Föreningen L. Laurin
- ♦ Holmestads Hembygdsförening med Raggagårdens Mejeri ♦ Höljebackabrandmuseum ♦ Innovatum
- ♦ Järnvägssällskapet Åmål Årjängs Järnväg ♦ Kanalmuseet ♦ Lidköpings Maskinnostalgiska Förening
- ♦ Repslagarmuseet ♦ Saab Car Museum ♦ Skans 453 ♦ Skara-Lundsbrunns Järnväg
- ♦ Volvo Museum ♦ Ålgårns Vagnmuseum ♦ mm...

INNOVATUM

SKÅLLERUDS HEMBYGDSFÖRENING

MELLERUDS
KOMMUN

Dalslands kanal

DALSAND
CENTER
HÅVERUD

DALSANDS
KANAL 1868-2018

NAVs årsmöte 2018

NAVs årsmöte hölls i år på Radiomuseet i Göteborg, närmare bestämt på Götaverkens gamla varvsområde på Hisingen.

Efter kaffe/the och fralla hälsade NAVs ordförande Ingvar Axelsson ett 35-tal deltagare välkomna. Ingvar gjorde också en resumé över NAVs utveckling från den officiella starten 2011 fram till dagens möte.

Förmiddagen ägnades bland annat åt en genomgång av NAVs aktuella projekt.

Arbetslivsmuseernas dag i Håverud lördagen den 9 juni presenterades av Loic Manchec som önskade alla föreningar välkomna att medverka.

2018 års NAV-karta kommer att få ett helt nytt utseende. Det blir ett häfte om 36 sidor. Det gamla formatet räcker inte till. Varje museum får dessutom en egen bild. Tyvärr blev inte kartan färdig till årsmötet men den som väntar på något gott ...

NAVs hemsida har fått en ny flik som ger medlemmarna en möjlighet att synliggöra sina kommande evenemang för att locka fler besökare.

Jessica Bergström, Västarvet berättade om Prisma VG och hur vi alla kan vara med och berätta om industrisamhällets kulturarv. För intresserade kommer kurser/workshops att arrangeras på olika platser i regionen.

Före lunch fick deltagarna också en information om Radiomuseets imponerande samlingar av allt som hör samman med radio, TV, telegrafi etc.

Lunchen blev för många en annorlunda upplevelse. Deltagarna fick matkuponger för att på "Lindholmen Food Street Market" kunna välja på diverse maträtter från olika kök. Lokalen är den tidigare maskinverkstaden från 1907 med högt till tak.

Efter lunchuppehåll med möjlighet att vandra runt bland radiomuseets samlingar var det dags för eftermiddagsprogrammet.

NAVs årsmöte hölls lördagen 7 april på Radiomuseet i Göteborg. Här ses några av årsmötesdeltagarna i den trevliga konferenslokalen.

Eric Fugeläng från Riksantikvarieämbetet (RAÄ) hade rest från Gotland och berättade om det vidgade uppdrag som ämbetet fått. Detta var en nyttig information för oss alla. Efter föredraget blev det en stunds diskussion mellan medlemmar och föredragshållaren.

Efter kaffepaus var det dags för årsmötesförhandlingar som leddes av Jan-Olof Berglund efter det att Ingvar Axelsson öppnat mötet.

Val av ny ordförande och övriga styrelseledamöter framgår av separat artikel.

Bland övriga beslut på årsmötet klubbades reviderade stadgar för andra gången, vilket innebär att NAV nu har fått nya stadgar som kommer att läggas in på hemsidan.

Som slutpunkt avtackades avgående ordföranden Ingvar Axelsson med minnesgåva och blommor varefter NAVs nye ordförande Lars T Hansson förklarade årsmötet avslutat.

EINAR BRODIN

NAVs nya styrelse

Styrelsen i NAV har efter årsmötet 2018 och ett konstituerande möte följande sammansättning.

Ordförande

Lars T Hansson, Föreningen Allmogeåtar, Bassholmen, Uddevalla

Vice ordförande

Per Rosén, enskild medlem

Sekreterare

Ingvar Kronhamn, Sällskapet Ångbåten, Göteborg

Kassör

Einar Brodin, Göteborgs Remfabrik, Göteborg

Övriga ledamöter

Loic Manchec, Kanalmuseet, Skålleruds Hbf, Håverud
Carl-Johan Starck, Stenhuggerimuseet, Hunnebostrand
Elin Andersson, Dalénmuseet, Stenstorp
Lars Melkersson, Föreningen L Laurin, Skandiamuseet, Lysekil
Lise-Lotte Kolmberger, Volvo Museum, Göteborg

Suppleanter

Sten Björkman, Vagnshistoriska Museet, Fristad
Dag Legnesjö, Munkedals Jernväg, Munkedal
Erik Kolthoff, Varvs- och Sjöhistoriska föreningen i Götaälvdalen, Lödöse

Ingvar Axelsson – avgående ordförande

I Sverige finns idag cirka 1500 arbetslivsmuseer som till största delen drivs av ideellt arbetande medlemmar. Arbetslivsmuseernas samlingar är mycket omfattande och man kan utan att överdriva, konstatera att den största delen av bevarandet av industrisamhällets kulturarv vilar på ideella krafter.

Ett arbetslivsmuseum kan presentera många olika former av arbeten och tekniker.

Ett arbetslivsmuseum har till syfte att bevara och gestalta kulturhistoriska värden. Dessa värden kan vara såväl fysiska som immateriella. Verksamheten kan ske inom privat eller offentlig sektor och skall vara eller avses bli tillgänglig för allmänheten.

Arbetslivsmuseerna i Västsverige bildade våren 2009 en arbetsgrupp med uppgift att planera och genomföra ett seminarium för att klargöra dessa museers regionala behov och vilja att hjälpas åt i fråga om ekonomiska angelägenheter, marknadsföring, o dyl.

Seminariet genomfördes den 3 oktober 2009 hos Repslagarmuseet i Älvängen.

Mötet resulterade i ett beslut att bilda en samverkansorganisation med arbetsnamnet NAV som står för Nätverket Arbetslivsmuseer i Västra Götaland.

Vid ett konstituerande möte 21 maj 2011 på Bohus Malmön bildades föreningen NAV. NAV har under följande verksamhetsår väl uppfyllt de mål och verksamhetsplaner som angavs redan år 2009. Uppfyllelsen av mål och verksamhetsplaner har gått att uppnå genom en mycket engagerad och kompetent styrelse och i mycket nära samarbete med Innovatum i Trollhättan. Betydande ekonomiska bidrag från Västra Götalands Kulturnämnd har varit ett ovärderligt stöd för NAV:s verksamhet.

Till NAV anslutna Arbetslivsmuseer har under åren ökat i antal och uppgår idag till 143. Lojaliteten för att kvarstå som medlem i NAV är också mycket hög.

NAV-kartan och Arbetslivsmuseernas dag har varit och är verksamheter som sammanfört NAV med olika Arbetslivsmuseer och skapat en gemensam marknadsföring för vad ett Arbetslivsmuseum kan ge besökare som upplevelse.

När jag nu lämnar ordförandeskapet i NAV är jag övertygad om att NAV och Arbetslivsmuseerna kan uppnå fortsatt framgång i en givande konstruktiv gemenskap.

Kom ihåg att Ensam är inte stark. Enighet ger styrka!
Lycka till under kommande år!

INGVAR AXELSSON

Lars T Hansson – ny ordförande i NAV

Bästa vänner inom NAV!

Jag vill först tacka för förtroendet att nyligen blivit vald till ordförande i NAV. Det var inte givet för mig, men då jag läst igenom en del protokoll, nyhetsbrev, ekonomiska redovisningar m m ”vågade” jag säga - ja. För några dagar sedan hade vi det första styrelsemötet och då bekräftades att NAV är en väl fungerande förening. Det är stort engagemang från ALLA i styrelsen, det är ordning och reda i stort som smått. Jag ser fram emot det fortsatta arbetet.

Det är ni medlemmar, som skall uttrycka önskemål och lämna synpunkter på vilken kurs NAV skall ta. Jag är själv övertygad om att tillsammans kan vi än starkare påverka myndigheter att rätt förstå våra ambitioner och ibland krav samt inte minst utveckla oss själva.

Jag vill inte kalla mig ”museiman”, men jag har alltid gillat att besöka såväl små som stora museer. Det har blivit väldigt många besök under årens lopp.

Alla museer ger var och en på sitt sätt kunskap och bilder, som är viktiga. Kulturlandskapet skulle bli fattigt utan alla medlemmarna i NAV.

Jag har en fil.kand examen från Göteborgs universitet och arbetade under många år inom Bohuslandstinget med tandvårds- och sjukvårdsfrågor. Mitt sista uppdrag före pensioneringen var som ansvarig för Havets Hus i Lysekil. Här blev det nio intressanta år. Jag hann givetvis med att under dessa år besöka många akvarier för att fånga idéer och klokhet till utveckling. Nu gäller ett gott pensionärsliv i Lysekil.

Tiden framåt vill jag besöka och prata med så många som möjligt inom NAV familjen. Jag har faktiskt redan besökt 24 museer på NAV kartan. Vår karta trycks i år i ett bättre format. Den är ett viktigt hjälpmedel som talar om att och var vi finns och den skall givetvis stimulera till ökande besökssiffror.

Jag ser fram emot att på olika sätt samarbeta med er alla inom NAV.

Vänligen,

LARS T HANSSON

Ny medlem i NAV har 600 bonader

*Magnus Johdet, i rutigt i mitten, berättar om sin mammas bonadssamling.
Den visas på Gunvor Johdets Bonadssamling i Stenstorp, som är ny medlem i NAV.*

En av NAVs allra nyaste medlemmar är Gunvor Johdets bonadssamling i Stenstorp mellan Falköping och Skövde. De 600 broderade konstverken härstammar från en privat samlare som själv aldrig sydde ett enda stygn. Efter hennes bortgång skänkte familjen samlingen till den ideella förening som nu driver museet.

Gunvor Johdets Bonadssamling i Stenstorp visar en intressant utställning av gamla broderade bonader som utgör ett stycke väl bevarad kulturhistoria. Samlingen omfattar cirka 600 bonader och är en av landets största. Cirka 100 visas i utställningen och övriga finns tillgängliga i lådor. De broderade bonaderna med sina motiv och texter, berättar om den tid de hör samman med.

Det handlar också om ett stycke broderihistoria där den intresserade kan följa garn- och tygkvaliteternas utveckling från sekelskiftet och framåt. Grunden i bonadssamlingen bygger på en privat samling som numera är i en ideell förenings ägo efter en donation från familjen Johdet i Stenstorp.

Visa och vårda

Det är nu föreningens uppgift att visa, vårda och förvalta denna bonadsskatt som omspannar en tid av cirka 100 år – från sekelskifte till millennieskifte.

Granne med bonadssamlingen ligger Dalénmuseet som berättar om nobelpristagaren Gustaf Dalén. Ytterligare en aktör i kvarteret är Hotell och Restaurang Fyrvaktaren som drivs av en entreprenör med efternamnet Johdet. Ja, de hänger ihop... Den som vill besöka båda museerna och äta lunch får ett paketpris som är lägre än att göra varje besök enskilt.

För mer information se:

www.bonadssamlingen.com

www.dalenmuseet.se

www.restaurangfyrvaktaren.se

TEXT OCH BILD: ELIN ANDERSSON

Föreningen L. Laurin 25 år 2018

Det är i dagarna 25 år sedan Föreningen L. Laurin bildades. Den 7 april 1993 samlades ett antal intresserade personer i Lysekils Konsthall. Anledning till mötet var en annons i Lysekilsposten, som läraren Stig Selander satt in, om att bilda en förening som hade till uppgift att köpa en bogserbåt med en Skandia tändkulemotor.

Beslutet fattades att bilda Föreningen L. Laurin (Skandiaverkens grundare). Senare under hösten, i oktober månad, "tuffade" HARRY in till Lysekils fiskhamn. Ekonomiskt var det inte lätt att få fram drygt 300 000 kr som fartyget kostade. Med sponsring och bidrag från VG regionen samt ett lån så lyckades köpet genomföras.

Samtidigt med köpet av HARRY fick vi möjlighet att använda delar av gamla Skandiaverkens tomma lokaler. Verksamheten växte efterhand och medlemsantalet i föreningen ökade till 250. Ett flertal mindre tändkulemotorer skänktes och verksamheten permanentades på Skandiaverken där Lysekils kommun ägde lokalerna.

Efter några år genomfördes en Tändkulemotorns Dag i Lysekils fiskhamn med några få motorer samt ett flertal båtar. Omkring år 2005 ordnade föreningen "Tändkulerace" som innebar kappkörning med mindre båtar där alla hade denna typ av motor. Medlemsantalet steg hela tiden och var som mest ca 1300. År 2018 har vi ca 1100 medlemmar.

Ärligen utkommer medlemsskriften "Spridarn" som innehåller drygt 40 sidor intressant text med bilder. Tändkulemotorns Dag har i dag blivit en tradition i Lysekil. Den tredje lördagen i augusti varje år kommer flera tusen motorintresserade personer till Lysekil för att vara med på tillställningen. Vad som utmärker motordagen i Lysekil är att utöver gamla motorer, bilar, traktorer och lastbilar så finns norra hamnen intill utställningsområdet. Varje år kommer många av veteranfartygen på västkusten till Tändkulemotorns dag. Även ett antal mindre båtar ligger förtöjda i området och besökarna har möjlighet att gå ombord för att få en närmare titt.

Lokalerna där Skandiamuseet finns kunde föreningen köpa för ca 15 år sedan. Total är lokalytan ungefär 1800 m² fördelat på två våningar. I bottenvåningen har vi alla stora motorer placerade, verkstad med diverse arbetsmaskiner, kaffemäss, svetsrum samt tvättrum med toautrymmen. På övervåningen finns alla mindre motorer, under ett ton i vikt. Vi har arkivrum, klubbrum, pentry, kontor samt ett flertal toaletter.

Vår motorsamling är Sveriges största både till antal och storlek. T ex en fyrcylindrig Skandia tändkulemotor på 300 hk med 14 tons vikt, en femcylindrig Götaverkenmotor av typ G-5 på 300 hk och 20 tons vikt, en trecylindrig Skandia tändkulemotor på 315 hk, vikt 14 ton.

Bogserbåten HARRY köptes år 1993, samma år som Förening L. Laurin bildades. Motorn ombord är en Skandia tändkulemotor på 300 hk.

Laurinmedlemmen Martin Johansson startar en fyrcylindrig Skandia tändkulemotor på 300 hk. Motorn väger ca 14 ton och har cylinderdiameter av 320 mm slaglängd 370 mm. Den har tidigare suttit i en bogserbåt i Stockholmsområdet. Motorn identisk med motorn i HARRY.

Bogserbåten HARRY som var grunden i föreningen L. Laurin har gjort tjänst under många år. Fartyget används vid charter av företag eller privatpersoner. Under sommaren gör HARRY turer till Smögen vid flera tillfällen under veckorna. Den används även till medlemsturer och under Tändkulemotorns Dag.

Detta är en kort presentation av arbetslivsmuseet Skandiamuseet och HARRY. Alla är hjärtligt välkomna till Tändkulemotorns dag i Lysekil den 18 augusti 2018. Föreningen L. Laurin fyller 25 år och det innebär lite extra attraktioner. Besökarna kan passa på att köpa några av våra tändkuleskivor som sålts i många tusen exemplar.

TEXT OCH FOTO: LARS MELKERSSON

Fåglaviks station blev byggnadsminne

Fåglaviks station i Herrljunga kommun är en av fyra stationsmiljöer som regeringen förklarat som statligt byggnadsminne. De övriga ligger utanför regionen.

Fåglaviks station, byggd 1858, är den enda bevarade av en tidig stationshustyp som ritades av SJ:s arkitektkontor under ledning av Adolf Edelsvärd. Dessa typhus byggdes utmed västra stambanan (Stockholm–Göteborg). De övriga var Partille, Floda samt Moholm, det senare i trä. Alla tre revs tidigt och ersattes av nya.

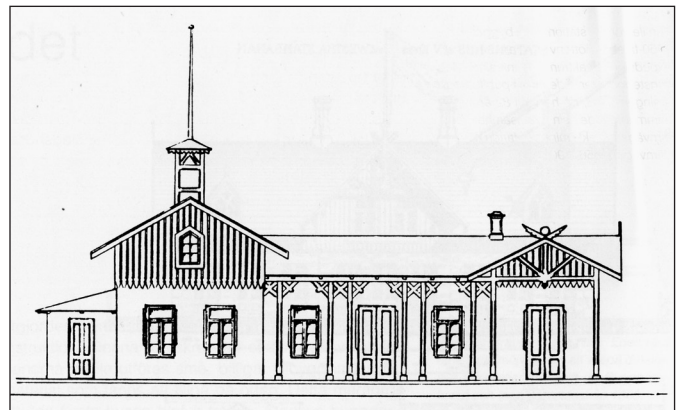
Fåglaviks station byggdes där Västra Stambanan korsar vägen mellan Skara och Borås. Här uppstod en livlig spannmålshandel och ännu finns ett spannmålsmagasin kvar från denna tid i närheten av stationen. En gästgivargård kompletterade stationen för dem som behövde resa vidare.

En vinterdag i början av 1870-talet reste Anders Magnus Andersson med tåg från Göteborg mot Stockholm. Han var grosshandlare i glas och porslin. På grund av rikligt snöfall kom tåget inte längre än till Fåglavik. Här måste de resande övernatta.

A M Andersson fick bo hos spannmålshandlare Wickström som kunde ta emot en sådan herre. Nästa morgon förhörde sig grosshandlare Andersson om Fåglavik och dess omgivning. Han uppmärksammade särskilt de torvmossar som låg norr om samhället.

Följden blev att han etablerade ett eget glasbruk i Fåglavik. Torvmossarna lämnade bränsle och järnvägen kunde leverera de varor som behövdes för glastillverkningen. För de anställda vid glasbruket byggdes bostäder i det som blev Fåglaviks samhälle.

1874 började glastillverkningen vid Fåglaviks glasbruk, en verksamhet som pågick fram till 1978. Byggnaderna revs 2007.

Ritning av Fåglaviks stationshus före förlängningen

Under många år blomstrade Fåglavik. Fåglaviks glasbruk lockade många besökare.

Ett monument på platsen påminner om glasbruket. I Herrljunga kulturhus finns ett museum över glasbruket.

I Fåglavik finns hela stationsmiljön kvar med stationshus, uthus, personalbostäder, jordkällare och trädgård. Byggnaderna är till största delen välbevarade och sammantaget har miljön ett högt kulturhistoriskt värde.

Stationshuset förlängdes vid okänd tidpunkt västerut med en postavdelning.

Fåglaviks station är nedlagd sedan 1973. Bangården med perronger och lastkaj har ersatts av genomgångsspår. Idag har Fåglavik endast kollektiv närtrafik med buss (beställningstrafik).

Tillsynsansvaret för statliga byggnadsminnen ligger hos Riksantikvarieämbetet. Fåglaviks station förvaltas av Trafikverket. En lokal förening har på senare år engagerat sig för stationens bevarande.

TEXT OCH FOTO INGVAR KRONHAMN

Om skyltar i kulturlandskapet

Text Viveca Overland

Finns det för många skyltar i landskapet?

Jag kan tycka så ibland – inte minst utmed våra vägar. Men skyltar av olika slag, i bemärkelsen informationsbärare, har funnits länge; gränsstenar, milstolpar, grusningsstenar, skjutstavlor, vägvisare...

Skyltarnas funktion

Man kan tycka att en skylt invid ett kulturminne kan störa upplevelsen, men samtidigt är skylten en möjlighet (kanske den enda besökaren får) att förstå och fördjupa upplevelsen.

Skyltarna styr till vissa 'pedagogiska' lämningar och samtidigt från andra som därmed lämnas i fred. En inte oväsentlig del är att man ser till att ha en god kommunikation med markägaren så att skyltningen och besökarna är välkomna.

Många minns nog Riksantikvarieämbetets blå-vita skyltar (ibland använda för pricksskytte) som stod givakt vid fornlämningar här och var. Och före dessa fanns gröna och blå plåtskyltar.

Skälet var, då som nu, information, folkbildning och "vara-rädd-om"-funktion.

I Bohusläns Hembygdsförbunds tidskrift Bohusarvet 2017:2 var temat Kulturarvsskyltar.

Bohusläns museum har i nästan 20 år producerat skyltar till fornlämningar, kulturmiljöer och andra platser.

Viveca Overland som är ansvarig för museets skyltproduktion berättade i Bohusarvet 2017:2 om skyltar.

NAV har med benäget tillstånd från Bohusläns hembygdsförbund erhållit rätten att göra ett så kallat särtryck av den nämnda artikeln ur Bohusarvet.

Särtrycket kan kostnadsfritt beställas från NAVs kansli, telefon 0722-46 92 32 eller e-post info@navivast.se

Jag har mycket god erfarenhet av vad skyltning betyder för så kallad egenvandring i brukssamhället Tollered.

INGVAR AXELSSON

Det rörliga kulturarvet

Att kulturhistoriskt intressanta fartyg inte omfattas av lagskydd förrän de ligger på havets botten, mer än 100 år gamla, kan verka överraskande.

Visserligen har Statens maritima museer genom Sjöhistoriska museet låtit k-märka åtskilliga i drift varande fartyg men det räknas inte för lagskydd.

I den nuvarande kulturminneslagen finns endast lagskydd för markbundet kulturarv.

I år har Riksantikvarieämbetet fått regeringens uppdrag att undersöka och redovisa förutsättningarna för en lagstiftning till skydd för det rörliga kulturarvet.

Till det rörliga kulturarvet räknas äldre transport-medel som fartyg, järnvägs- och vägfordon samt luftfarkoster.

Vad har vi för förväntningar?

Organisationerna i det transporthistoriska nätverket har bjudits in av Riksantikvarieämbetet för att höras om de förväntningar och förslag de kan ha inför ett planerat lagskydd av det rörliga kulturarvet.

Till det transporthistoriska nätverket hör Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd, ArbetSam, som sammankallande samt

Båthistoriska Riksförbundet

Järnvägshistoriska Riksförbundet

Motorhistoriska Riksförbundet

Museibanornas Riksorganisation

Svensk Flyghistorisk Förening

Sveriges Segelfartygsförbund

Sveriges Ångbåtsförening

Vagnhistoriska Sällskapet

Veteranflyggruppen EAA Sverige.

Den omedelbara tanken är att övriga myndigheter ska ta vederbörlig hänsyn till farkoster och fordon som utgör det rörliga kulturarvet. Detta för att möjliggöra bevarande och brukande, i de flesta fall genom ideella insatser.

Nya statliga och kommunala regler och avgifter hotar det svenska rörliga kulturarvet bestående av veteranfartyg, museijärnvägar, veteranflyg och äldre motordrivna vägfordon.

Nästa fråga är hur det mobila kulturarvet ska definieras. Duger k-märkningen av fartyg? Hur k-märks i så fall övriga fordon och farkoster?

Transporthistorisk myndighet

Statens maritima museer är en statlig myndighet under kulturdepartementet. Myndigheten driver Marinmuseum i Karlskrona, Sjöhistoriska museet och Vasamuseet i Stockholm, samt, från 2018, även Järnvägmuseet i Gävle. Det senare är stängt i två år för renovering.

Till den nya myndigheten hör nu även andra statliga transporthistoriska samlingar: en vagnhistorisk samling i Kjula utanför Eskilstuna och en flyghistorisk samling på Arlanda. Den senare drivs av en ideell förening.

INGVAR KRONHAMN

Fisklådstillverkning

Vid spikmaskinen. Här spikar Olof ihop gavlarna med sidostycken.

I åttio år har man spikat fisklådor på Sällershög

För sextio år sedan spikade man fisklådor på nästan varenda gård. Nu är vi bara några få tillverkare kvar, berättar Olof Johansson på Sällershög i Asklanda. För sextio år sedan spikade vi med en vanlig hammare. Nu har vi fyra spikmaskiner.

En av de första i våra trakter, som kom på ett nytt användningsområde för det virke som var för klen för byggnation, var Olofs far Adolf Johansson. År 1936 började han tillverka fisklådor hemma på logen. Efter några år byggde Adolf en snickarverkstad där lådtillverkningen tog fart. På 1940-talet tillverkade man fisklådor på de flesta gårdarna och storhetstiden var på 1950- och 1960-talen. På många gårdar blev det en bra sysselsättning för den äldre generationen. Det kunde också ge barnen sysselsättning och möjlighet till en liten inkomst. Det kunde handla om 6-7 öre för en lådgavel och 15-20 öre för en botten.

Inte så enkelt

Det var många moment för att göra en fisklåda. Först skulle man såga virket i rätta längder. Bräderna för gavlar staplades i en hög, sidorna i en annan och bottenbräderna i en tredje stapel. För att underlätta spikningen hade man mallar som man placerade virket i. Det fanns regler om hur många och var spikarna skulle sitta. Först spikade man gaveln, sedan spikade man ihop gaveln med långsidorna och sist kom botten på plats. Från början var det inte så noga med virkes kvaliteten, det var godkänt med

lite bark på en gavel. Men tiderna har ändrats och kraven har skärpts och idag måste det vara helt barkfritt. Nu går det sekunda virket till massavedsindustrin.

Lådorna levereras

När lådorna var klara staplades de ute på gårdsplanen. Så småningom blev det hundratals lådor som stod och väntade på att få levereras. När Lådcentralen i Göteborg behövde leveranser ringde de till Herbert Johanssons Åkeri i Asklanda, som skötte de flesta leveranserna från bygden. Fisklådorna lastades på ett öppet flak och surrades fast med kätting. Idag är det annorlunda, i dag transporteras lådorna i en lastbil som har kapell över flaket.

Efterfrågan sjönk

På 1970-talet kom det fisklådor i plast och efterfrågan på trälådor sjönk katastrofalt och många lådtillverkare slutade. Men plasten var inte så bra som man trott. I mitten av 1980-talet började fiskarna fråga efter trälådorna igen. Lådorna måste nu vara av hög kvalitet. Det får inte finnas någon bark och lådorna får inte vara "solbrända". Både virket och de färdiga lådorna måste förvaras inomhus. Olof Johansson berättar hur förvånad han blev en gång när han fick se att en restaurang ställt in trälådor med räkor direkt på bordet och ännu roligare var det att se märkningen, den ena lådan var Olofs egen, den andra Torsten Karlssons i Sävsjöos.

TEXT & FOTO LEIF BRUNNEGÅRD

Se Efterlysning! på sidan 3.